

אמנות ההסברה של רבנו, מרן הרב צבי יהודה הכהן קוק

(לי הסדר הרב-פורים תשס"ב)

מי היה רבנו? 1

מאז שעמד על דעתו ועד סוף ימיו, היה כל עיסוקו של הרב צבי יהודה הכהן קוק צ"ל בלימוד תורה... הוא למד בעצמו ולימד תורה לאחרים. הוא עסק בש"ס ופוסקים ובספרי אמנה. הרב צבי יהודה העיד על עצמו, שהוא זכה ללימוד עם אביו, מרן הרב קוק, את כל הש"ס פעמיים, מלבד זה למד עם אביו נושאים רבים אחרים. במשך השנים עלה ונתעלה להיות מגדולי הדור והעמיד אלפי תלמידים...

בנוסף על הלימוד עסק בהוצאת לאור של ספרי אביו בהלכה ובאמונה. מרן הרב צ"ל לא השאיר בידו עותקים של תשובותיו בהלכה, ורבנו אסף בטרחה מרובה עשרות רבות של תשובות, שהיו בידי השואלים ברחבי העולם. את התשובות ערך על-פי ארבעת חלקי השולחן-ערך, עיטר אותן בהערות משלו והוציא לאור בספרים (כגון הספר "משפט כהן").

תורתו של מרן הרב בנושאים רבים ומגוונים בתחום האמונה, נכתבה בפקקים גדולים בצורת יומן. רבנו ערך את כל האוצר הזה לפי נושאים, והוציאם לאור בצורה מסודרת ומפורטת, תחת כיקוחו הצמוד של אביו (כגון ספרי אורות, אגרות וכו').

כבר בהיותו בן שבע-עשרה, כתב עליו אביו [אגרות הרא"ה סי' ק"ב]: "יבני שיחיה, אשר הוא, תורה לדי, הוא כמעט האחד עמי, המתרגל לעמוד על דעתי ולהקשיב שיח נשמתו. נפשו ב"ה טהורה היא ועדינה, והוא מבוסס ב"ה בהמון רעיונות טובים ומאירים, שהיו בעיניו לברכה לו ולעולם." - יבא הרב וידע מה יבא. מדי פעם בפעם היה רבנו כותב מאמרים משלו (בעיקר בעיתון "הצופה"). המאמרים היו את הימים הגדולים של טרם הקמת המדינה ולאחריה, והוא זה שביסס למעשה את התפיסה, שאנחנו נמצאים בתהליך של הגאולה האחרונה, ששוב אין אחריה גלות, והכל מתוך מקורות של תורה.

לאחר פטירתו של הרב חר"פ צ"ל, התמנה הרב צבי יהודה לראשות ישיבת "מרכז הרב". בנקודה זו החלו לנהוג אל הישיבה רבים מבני הנוער הציוני הדתי-לאומי. במשך השנים חולל הדבר מהפך עצום בציבור זה. רוב הישיבות המדיניות היום (במגזר הדתי-לאומי), ישיבות ההסדר והאו"פ, הקומו על-ידי תלמידיו ותלמידי תלמידיו.

רבינו הצליח להעמיד אלפי תלמידים שלמדו ושלומדים במשך שנים בישיבת מרכז הרב ובבנותיה, ומתרכזים בלימוד גמרא ופוסקים בעיון ובבקיאות ובלימודי אמנה. נוסף על שיעורי הרבים בישיבה הגיעו אנשים ונשים מנרחבי הארץ לשיעורים ולהתעצויות אישיות, ובהם: א. אשי ממשלה. שרים ואגשי ציבור. כל מפעלי ההתיישבות הכפאזה במרחבי יזודה, שומרון, עזה והגולן נוסדו על ידי תלמידיו ותלמידיהם. הוא עודד והמריץ להקים עוד ועוד בתים וישיבות, תלמודי תורה ואולפנות על אף הנסיבות הממשלתיות לעכב לפעמים את ההתפתחות הזאת. ב"ה שזכינו להגיע למצב שההתיישבות כבר בלתי הפיכה ורק תלך ותתעצם בעזרת ה'.

בשיעור זה נתרכז בעיקר בלימוד דרכי ההסברה המוצלחים רבינו מאז מלחמת ששת הימים והלאה. הסדרו הראשון אחרי מלחמת ששת הימים (בית, מיד ואלו חותשכיו). לא נוגרו!!!

הוא נפגע מסירת קרקעותינו לידי גוים אינו אלא חולשה של החרון דעת אמנה ולא יותר - וזה לא לטובתנו של ישראל אלא לערעור ולשלוטם הלילח, כמו לרדיפתם ולסכנתם, די ישמרנו, ולחרפתם ולדראונם.

אין שום צד חינה, לאסור תורה זה של מסירת קרקעותנו לגוים, חיי, לצמיחות ובחולט, ולפיכך החיוב על כל אדם משראלי ועל כל גזול תורה במשראלי על כל אדם צבא במשראלי לטעו ולעכב את זה בכל אומן ועו, ומן השמים יסיעונו...

הרב דאג לתרגום הכריז לאנגלית ולערבית והופץ בעשרות אלפי עותקים

YE SHALL NOT FEAR!!

The sin and crime of handing over our areas to non-Jews is nothing but weakness of profound faith that would, furthermore, be of no benefit to the Jewish People but only detrimental, even to the extent of jeopardizing their very existence, God forbid.

10 ללכי תעלם
جميع شعوب الارض
ישוע 1942
לעבדי יהודה הכהן קוק
אבן החאמם האכסרי
אשראיל הרחום אבראם
اصحاح כולק

בית, עשיתי מ'א, והתשליל. המחשבה של מסירת הרוח ושומרון לשלטון נכרי חלילה, היא מחשבת נפשית מסולה על עוכרי ישראל שמטמם וישראל לדרואן. עולם דברבי ימי ישראל יוצא נחלתו, ומחשבתם בטלה ומבטלת. דבר די על עמו וארצו קיים לעד לעולם.

וזקבל היום לשים את הדגש החזק של ההסברה על הביטחון האיש והציוני והלהרע על סכנות בפחונות לעם ולמדינה. דרכו של רבנו היתה להסביר את הכל [את ערכה, חשיבותה של הארץ בעברו, קדומה של א"י בנורדתם] באופן אמיתי וכללי ולא כמקום מקלט אישי. "ידר ישוננו להיווננו ושלמינו כארצנו זאת, על כל חלקיה, לא בלבד מפני שבלא זה לא נוכל להגן על קיומנו, אלא מפני שהיא אמיתית וצודקת." [להלכות ציבור ק"ן].

רבנו הרבה לציטט את דברי אביו שכתב למזרחי בקונגרס הציוני [באגרת תקע"א]: "מקור הציונות הוא המקור הקדוש העליון, התנ"כי. לא הד קול, שעם שנואי בעולם הולך נקיש יו נקליט בטוח מרודפיו... אלא שנוי קדוש, סגולת העמים, גור אריה יהודה, נעור מנוה דמתו הארוכה, והנה הוא הולך ושב אל נחלתו, אל גאון יעקב אשר אהב סלה."

קנב

ב"ה, ח"י אדר ב' התשל"ח.

לאמתת ענינה של מדינת ישראל.

מדינת ישראל נוצרה והוקמה, כפקודת רבונר-של-עולם, על-ידי מועצת האומות, לקיום המצווה הכללישראלית המפורשת בתורה "ויירשתם אותה וישבתם בה", שהארץ הזאת, שהנחיל השם-ייתברך לאבותינו לאברהם-ליצחק-וליעקב, תהיה בשלטוננו ולא בשלטון של אומה אחרת, - בהתאם להכרזת המפורסמת והברורה מאז, כי הארץ הזאת שייכת אל עם-ישראל על-פי התנך, ולקיום חזונו של שליחא דרחמנא ודישראל הדוקטור בנימין-זאב הרצל ז"ל, בעל "מדינת היהודים". הכרזת-ההכרה הזאת היא קבועה-ויקימת, מוחלטת ובלתי-משתנית. וגם אם ירצו לחזור בהם ולשנות אותה, אין מגיד וחוזר ומגיד. לפיכך כל כרכורי התפוכותיהם, של דברי שאו וימין שקר ורשע-כסל להחליש כל תקפה ועצממה של הכרזת-ההכרה הזאת, הלא הם בטלים ומבטלים למפרע ומכאן-ולבא, באין להם כל ערך ורשות להתערב בתוך סדרי עניני מדינתנו העצמאית פנימה, כמו שאנחנו איננו מתערבים בתוך סדרי עניני מדינותיהם שלהם. וקשר-הנצח של העם הזה כולו והארץ הזאת כולה, שלעולם עומדת, בכל מרחבי חלקיה, וגלילותיה, קבוע-ויקים הוא מאז מקדם כימי השמים על הארץ. כדבר השם בפי נביאיו הנאמנים: ההרים ימושו הגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך השם (ישעיה נד), כה אמר השם אם ימדו שמים מלמעלה ויחקרו מוסדי ארץ למטה גם אני אמאס בכל זרע ישראל על כל אשר עשו נאם השם (ירמיה לא).

בצפיית ראיית הישועה השלימה

מצוות כיבוש ארץ-ישראל ויישובה לאורך הדורות

כתב הרמב"ן בספר המצוות (מצוות עשה ד'): "שנצטוו לרשת הארץ אשר נתן אל-ל יתעלה לאבותינו לאברהם ליצחק וליעקב, ולא נעזבה ביד זולתנו מן האומות או לשממה. והוא אמרו להם (במדבר י"ג, כ"ד): 'הורשתם את הארץ וישבתם בה כי לם נתתי את הארץ לרשת אותה והתחללתם את הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם. ופירט אותה להם במצווה הזו' הפילה בגבוליה ומצרה, כמו שאמר (דברים א', ז): 'ובואו הו האמור ואל כל שכני בערבה, בהר ובעפלה ובנכח ובחוף הים' וגומר, שלא ייחזו מנחה מקום..."

ואל תשתכש ותאמר כי המצווה הזאת היא המצווה במלחמת ז' עממין שנצטוו לאבדם, שאמר (דברים ל', י"ח) החרם תחרים', אין הדבר כן, שאנו נצטוו להרוג האומות ההם בהילחמם עמנו, ואם רצו השמים, שלים ונעטבם בתנאים ידועים. אבל הארץ לא נניח אותה בידם ולא ביד זולתם מן האומות בזר מן הדורות... נצטוו בכיבוש כלל הדורות.

ואמר אני, כי המצווה שחכמים מפליגים בה והוא דירת ארץ-ישראל, עד שאמרו (תנחומי ק"ל) כי היוצא ממנה ודר בחוצה לארץ יח ענין כעבוד עבודה זרה שאמר (שמואל א', כ"ו) 'כי גרשונו היום מהסתפח בחולת ד' לאמר לך עבוד אלהים אחרים', וזולת זה הפלגות גדולות שאמרו בה, הכל הוא מצוות עשה הוא שנצטוו לרשת הארץ לשבת בה;

אם-כן היא מצוות עשה לדורות, מתחייב כל אחד ממנו, ואפילו בזמן גלות, כיצד בתלמוד במקומות הרבה."

בעקבות דברי הרמב"ן כתב רבנו (לנתיבות ישראל, במאמר "הכל מעין לא"י):

"מקורה האלהי של מצוות השם ייתברך הנתונה לנו בתורתנו הקדושה, וחי עולם אשר נטע בתוכנו (טור וש"ע א"ח ק"ט) ממנה, נמשך לנו, כהוראת אביהם של ישראל הרמב"ן ז"ל, * שהיא מצווה קבועה לכל הדורות, החיוב המוטל על כל אחד ואחד מאיתנו לעלות אל ארצנו הקדושה, ארץ החמדה הטובה והרחבה שהנחיל לאבותינו, ארץ חיינו, להתיישב בה וליישב אותה."

"רבן של כל בני הגולה, הפוסק האחרון של זמננו זה, הגאון הצדיק בעל "הפני חיים" וה'המשנה בורה" ז"ל, שהודיע אף הוא **, כי הישוב החדש של ארץ-ישראל, בבנין עריה וכפירה ועבדות אדמתה, הוא התחלת הגאולה."

מדוע לא מנה הרמב"ם את מצוות כיבוש הארץ ויישובה בספר המצוות? כתב רבנו (להלכות ציבור, קמ"ז):

"הרמב"ן זצ"ל, אבהם של ישראל (כלשון הישיבת-אריה" והישיבת-אריה), לפד אותנו, בספר-המצוות, כי מצוות כיבוש הארץ ארצנו, מתוך דבר התורה 'ויירשתם אותה וישבתם בה', היא קיימת ומשולשת כוללה בכל הדורות, ואפילו בזמן גלות. רבנו הגדול (כלשון הקטבת של היינדל-ביתר) הרמב"ם זצ"ל, לא פירט ומירש את זה בתור מצווה חובית מפורשת, לפי המבורר בדבריו בספר-מצוות מצוות-עשה קנין, כי קיומה של כל היהדות כולה, לכל ממשות מעשיותה, הוא קשור למצב בתקיימותה בתוך היישוב אשר בארץ-ישראל, ולפי המבורר ביותר בדבריו אשר בחלק השורשים של ספר-המצוות, על המצוות הכוללות כל התורה כולה, שיון מפני גילת כלילותו זאת לא נמנעו במפסות המצוותיות. וכן מבהירים הדברים בלשון של הייחוד-התייחסי זצ"ל על התורה בסוף פרשת יצאנו: כי ישיבת הארץ היא מצווה כוללת כל התורה."

32) "ממשלה יהודית, שהיא עושה ליהודים בארץ חייהם הגבלת תחום מושב (היינו שמגבילה את ההתיישבות), שלא כמצוות ברא עולם, אשר ציונו 'ירישתם וישבתם' בכל מלא רוחבה וממשותה, צריכה בירור מרובה על אמיתת ערכה וזכותה." [ארץ הצבי ל"ט]

33) "הארץ הזאת היא של ישראל, הוא עם הנצח החי וקיים... דור הולך ודור בא, והעם חי וקיים... שר הולך ושר בא, שר ישראלי או שר נכרי, והאומה הישראלית, והארץ הישראלית של האומה הזאת, לעולם היא עומדת וקיימת בכל תקפה ותמימותה." [שם, מ].

חוקיות ההתנחלות

34) "דברי קדשו של הרב זצ"ל ביחס אל העלייה לארץ הבלתי חוקית בימי שלטון האנגלים בארץ - כי לא העלייה לארץ היא בלתי חוקית, כי עיכוב העלייה לארץ הוא בלתי חוקי - כך גם עכשיו, לא ההתנחלות היא בלתי חוקית, אלא עיכוב ההתנחלות הוא בלתי חוקי."

אזהרת רבני פינוי בכוח עלול לגרום למאבק פנימי אלים

35) בכתבים אישיים למשה דיין, לשמעון פרס ולמרדכי גור התרוע רבנו על כך שאם תהיה כפייה לפנות חלקים מארצנו, עלולה להביא לתוצאה הנוראה של מאבקים אלימים בתוכנו. "הדרכות חד" ורבותינו הנאמנים הן על מלחמת עם ישראל עם אומות העולם, וקוהו שלא תצטרך להגיע אל מלחמת עם ישראל בממשלתו וכאלה. "וד' עוד לעמו יתן ומתוך כך יברך את עמו בשלום." [מתוך מכתב למרדכי גור, ארץ הצבי ל"ט].

36) כאשר היה פינוי בכוח של מפגנים נגד נסיגה מאב רודס שבסיני, הוא כותב [ארץ הצבי ל"ד]: "כנס ישראל יתפאר, ושמש וזכרם של חלוצי הממשלה והאמונה בישראל, עם האלות והמכות שלהם, יישאר כמובן כראוי להם." (ושם הוא מכנה זאת - שלטון המשתמש בדיקטטורה נגד העם וארצו.)

סדר העדיפות הרצוי לפעילות שלנו

37) כיום עומדת על הפרק במלוא חריפותה השאלה - במה עלינו להשקיע את מירב מאמצינו ופעילותנו הציבורית: האם להשקיע מאמצים בהתנחלות, בחינוך או בהסברה. מהו סדר העדיפות הרצוי? הדעות, גם בין הרבנים שומות ומגוונות. וזאת למודעי, שלא כל מי שקיבל סמיכה לרבנות, מוסמך להורות לכלל ישראל בעניינים כלליים. רק גדולי תורה מהשורה הראשונה, שתלמידי חכמים שבדור, רבנים גדולים ודיינים, מתייעצים אתם בשאלות סבוכות וכבדות משקל (כמו בעיות של התרת עונות, ציות לפקודת פינוי של שטח בא"י וכדומה), הם המוסמכים להורות לכלל ישראל בשאלות כאלה.

38) רבנו, שהיה ראש הראשון לגדולי הדור, מברר את הסוגיה הזאת וכותב בין השאר [ארץ צבי י"ד]: "להתנחל בכל מלא רוחב ארצנו, ליישב את שוממותיה, היא מצות התורה הברורה והמחייבת את כולנו..."

39) להגביר את מאמצי החינוך הדתי, המאמץ במעשי ד' צור ישראל וגואלו, ומקבץ נדחיו ובונה ארצו, ודאי חשוב מאד, ובשום אופן לא חשוב יותר מזה של יישוב ארצנו והתנחלות שממותיה... חלילה לחדול מההתנחלויות... עם שקידת ההתנחלות צריך להרבות חינוך והסברה לחשיבותה החיונית. רבני החינוך וההסברה לחשיבות הזאת, איננה סתירה וניגוד אלא השלמה ושכלול לה."

40) גם גדולי דורנו, הגר"א שפירא שליט"א והגר"מ אליהו שליט"א, מכנים פקודה של פנוי - בלתי חוקית בעליל - וקוראים להיאחז בכל תוקף ועוז בכל שעל של אדמת הקודש, גם אם זה בניגוד להלכת הממשלה והכנסת.

"נאה ונאה משיים"

41) רבנו דא הסתפק ב"נאה דורש", אלא היה שותף בפועל להתנחלות. ההתארגנות להתנחלות הראשונה בשומרון נעשתה בהתייעצות צמודה עם רבנו, שהשתדל לקבל אישור מראש מר שמעון פרס, אז שר הביטחון. המשא-ומתן נמשך מספר ימים, ומר פרס אמר שבאופן עקרוני הוא בעד ההתיישבות, אבל היעיתי איננו מתאים. אז השיב לו רבנו, שהוא יעלה להתיישב יחד עם הגרעין, וכן היה. הרב צבי יהודה היה אז בן שמונים-וארבע מיד אחרי תפילת שחרית בישיבה, הוא נסע לשם עם שקית הסלית והתפילין שלו, נאחז בדרך, שכבר הקיפה את המקום, ואמר לאלוף פיקוד המרכז (יונה אפרת ז"ל), שגם אם חס-ושלום יירו בו, הוא אינו עוזב, כי על כל מצווה יש דין של מסירת נפש כשכופים יהודי לעבוד עליה, וכל שכן על מצוות יישוב ארץ-ישראל, השקולה כנגד כל המצוות שבתורה.

42) אף עמידתו הנחושה של רבנו לא שינתה את דעת הממשלה, והצבא פינו את המתנחלים בכוח. לדעת חוקרים רבים, הפינוי הזה היה נקודת המפנה, שעוררה כעבור מספר שבועות אלפים מישראל לחזור ולהתנחל במקום שוב ושוב. כאשר ראו אדם זקן בגופו, אך צעיר בנפשו, מאחז באהבה באדמת הקודש, מתוך אמונה עמוקה ואמיתית וכוננות למסירת נפש - התחולל המהפך. מאז החלה התיישבות מאסיבית בכל יישובי והגולן, התיישבות המונה כיום מאות אלפי יהודים, קי-ירבו, כשחלקם חיים בנתיבים קשים ובסיכונים יום-יומיים, ואחדים באהבה ובמסירות נפש בנחלת אבותינו.

היחס לממשלה המגבילה התיישבות יהודית

43) במאמרים רבים של רבנו הוא כותב על הנפלאות, שקרו לעם-ישראל בהקמת המדינה ובחזרת שלטון ישראל לארצו. בכל שנה ביום העצמאות היה רוקד יחד עם בחורי הישיבה ברחובות ירושלים כחודיה על אתחולתה גדולה. על כל גילוי של עוז ממשלתי, היה שולח את ברכותיו לממשלה. אחד הגילויים, שביקר עליהם, היה הפצת הכרזת האוטונומיה בעירק.

44) מצד שני כותב הרב צבי יהודה: "המצווה האלוהית אשר נצטוונו בתורת האמת, שהארץ הזאת תהיה בשלטוננו עליה. כל כפייה לעבור עליה (לומר לפנות שטח ממנה) מצד ממשלה ישראלית או מצד איה ממשלה של גוים, ידידים או אויבים, מחייבת אותנו בענייני ובדוקיננו, בבנינו ובבנותינו, להתקומם נגדה בכל חיינו ונפשיותנו." [להלכות ציבור ס"ב].

45) יום ויטרודקדשו של רבנו הגדול הרבנים ר"ל

46) כבת התלמי.

חיוב מוחלט

47) על כל יהודי, הנאמן לישראל, לעמוד במסירות נפש שלימה וצמודה, נגד זה שהכניסל של ניוון-הבניה הטיפסי המגנעל המבולבל של הפקרת מהיטהו של ארץ-חינו, והוצאת מרשותנו אל רשות נכרים לצורו אותנו, חלילה. כמו בכל כפייה, אינו שהיא, אם מצד נכרים או כצד יהודים, המחייבת במסירות-נפש ככל שקותיה ומשפטיה, כן יעלה-אתחילתה-יכונה כזו שהיא שקולה ככל כצוותיה של התורה. ובלקף גדולה וקודשתה זו של אמתות מסירות נפשיותנו על כך, תתגלה ברכת ד' אלהי ישראל, בחקוקת עמו ונחלתו, להפך לעקר ולבטל כל מיני מחשבות ועצות אלה, שזכרם ישר רק לרואי-עולם בדברי ימי ישראל, ונצח ישראל יפן ויקום לעד כימי השמים על הארץ ברוממות ישותנתו השלימה.

26) ת"מ ט"ז קטבת התלמי
מחייב את ישראל
מאמר על צורותיה (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)

מאמר על התנחלות (מאמר על התנחלות)